

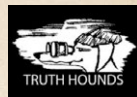
USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

ЦЕНТР ДОКУМЕНТУВАННЯ

УКРАЇНЬКА
ГЕЛЬСІНСЬКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ

МІСТО, З ЯКОГО ПОЧАЛАСЯ ВІЙНА:

НА ГОЛОВНУ РОЛЬ
ПРИЗНАЧЕНО...

УДК 342.7.03(477)
ББК 67.9(4Укр)400.7

Місто, з якого почалася війна: на головну роль призначено... / Юля Павлік / Українська Гельсінська спілка з прав людини – Київ, 2019. – 52 с.

Під час підготовки звіту було використано матеріали, люб'язно надані ГО Truth Hounds.

Цю частину звіту, підготовлену та представлену УГСПЛ, присвячено загальному висвітленню діяльності незаконних збройних формувань, підконтрольних РФ та безпосередньо командувачу І.В. Гіркіну під час захоплення та окупації міста Слов'янськ у 2014 році.

Під загальною редакцією Олексія Біди
Коректура тексту: Світлана Рибалко

Цей звіт став можливим завдяки щедрій підтримці американського народу, наданій через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) в рамках Програми «Права людини в дії», яка виконується Українською Гельсінською спілкою з прав людини.

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

ЦЕНТР ДОКУМЕНТУВАННЯ

УКРАЇНЬСЬКА
ГЕЛЬСІНСЬКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ

Погляди та інтерпретації, представлені у цій публікації, не обов'язково відображають погляди USAID або Уряду США. Відповідальність за вміст публікації несуть виключно автори та УГСПЛ.

У світі, USAID є однією з провідних установ у сфері розвитку, яка виконує роль каталізатора цих процесів та допомагає досягати позитивних результатів. Діяльність USAID є проявом доброчинності американського народу, а також підтримує просування країн-отримувачів допомоги до самостійності та стійкості та сприяє забезпеченню національної безпеки та економічного добробуту США. Партнерські стосунки з Україною USAID підтримує з 1992 року; за цей час, загальна вартість допомоги, наданої Україні з боку Агентства, склала понад 3 млрд. доларів США. До поточних стратегічних пріоритетів діяльності USAID в Україні належать зміцнення демократії та механізмів досконалого врядування, сприяння економічному розвитку та енергетичній безпеці, вдосконалення систем охорони здоров'я та пом'якшення наслідків конфлікту у східних регіонах. Для того, щоб отримати додаткову інформацію про діяльність USAID, просимо Вас звертатися до Відділу зв'язків з громадськістю Місії USAID в Україні за тел. (+38 044) 521-57-53. Також пропонуємо завітати на наш вебсайт: <http://www.usaid.gov/ukraine>, або на сторінку у Фейсбук: <https://www.facebook.com/USAIDUkraine>.

Ця публікація є однією з двох частин видання «Місто, з якого почалася війна», яке підготовлено в рамках партнерської ініціативи спільно з організаціями - членами Коаліції «Справедливість заради миру на Донбасі» (<https://jfr.org.ua/>). Інша частина видання «Місто, з якого почалася війна» підготовлена Східноукраїнським центром громадських ініціатив, БФ «Восток SOS», Правозахисним центром громадських досліджень, ГО «Молода Просвіта Прикарпаття», ГО «Громадський комітет захисту конституційних прав і свобод громадян» за підтримки Kurve Wustrow – Centre for Training and Networking in Nonviolent Action в рамках програми «Громадянська служба миру», яка фінансується Федеральним урядом Німеччини

ЗМІСТ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ СКОРОЧЕНЬ	5
1. ВСТУП	10
2. ЗАХОПЛЕННЯ МІСТА ПРОРОСІЙСЬКИМИ ЗБРОЙНИМИ ФОРМУВАННЯМИ	12
3. ЖИТТЯ В ЗАХОПЛЕНОМУ МІСТІ. ПІДБУРЮВАННЯ ДО ЗЛОЧИНІВ ТА ЗЛОЧИНИ НА ҐРУНТІ НЕНАВИСТІ	15
3.1. УТИСКИ ЗА МОВНОЮ ОЗНАКОЮ	15
3.2. УТИСКИ ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ОЗНАКОЮ	16
3.3. УТИСКИ ЗА РЕЛІГІЙНОЮ ОЗНАКОЮ	16
3.4. НЕЗАКОННЕ ВИЛУЧЕННЯ МАЙНА	18
3.5. НЕЗАКОННІ ЗАТРИМАННЯ ТА НЕЛЮДСЬКІ УМОВИ ТРИМАННЯ	19
4. УЧАСТЬ РФ. КОМАНДУВАЧ ІГОР ГІРКІН (СТРЕЛКОВ)	23
4.1. ПРЕДСТАВНИКИ НЗФ, ПІДКОНТРОЛЬНИХ РФ	23
4.2. ХТО ТАКИЙ ІГОР ГІРКІН (СТРЕЛКОВ)	27
4.3. ЗВ'ЯЗКИ З ГІРКІНИМ	29
4.4. ДІЯЛЬНІСТЬ ТА УЧАСНИКИ «ВІЙСЬКОВОГО ТРИБУНАЛУ» ГІРКІНА	34
5. ПОРАНЕННЯ ТА ЗАГИБЕЛЬ МИРНИХ МЕШКАНЦІВ	39
6. ВИЗВОЛЕННЯ МІСТА	43
7. МАСОВІ ЗАХОРОНЕННЯ	46
8. ВИСНОВКИ	48
9. СПИСОК ЗАГИБЛИХ ЦИВІЛЬНИХ МЕШКАНЦІВ	50

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ СКОРОЧЕНЬ:

АТО	антитерористична операція;
ЗМІ	засоби масової інформації;
ЗСУ	Збройні сили України;
МВС	Міністерство внутрішніх справ України;
НЗФ	незаконні збройні формування;
РНБО	Рада національної безпеки і оборони України;
РФ	Російська Федерація;
СБУ	Служба безпеки України;
УГСПЛ	Українська Гельсінська Спілка з прав людини;
«ДНР»	так звана Донецька народна республіка.

З 12 квітня 2014 року Слов'янськ на три місяці (12 квітня – 5 липня) став ареною бойових дій – місто захопили російські диверсійні групи під час початку воєнного конфлікту на Сході України. Це було перше захоплене місто України у збройному протистоянні між підконтрольними РФ незаконними збройними формуваннями та українськими силовиками

Карповка

МСЗ

T0514

Санаторій Слов'янський

МСЗ

Селезневка

МСЗ

Будинок Кузнецова,
пам'ятник архітектури

СЛОВ'ЯНСЬК

ПО Хімпром

Волок на матері есхидата

р. Казенний Торіець

1-20

МСЗ

вулиця Генерала Батюка

вулиця Митри

вулиця Пилипо

вулиця Олексія

вулиця Сидорова

вулиця Братів Гриньків

вулиця Володимирівна

вулиця Сергій

1-20

Садове товариство

вулиця Дмитра Геліничого

вулиця Андрія

1-20

р. Казенний Торіець

T0514

р. Казенний Торіець

1-20

1-20

На фото: перехрестя на в'їзді до
Слов'янська із слідами обстрілів,
жовтень 2014

Стелла на в'їзді до Слов'янська з боку Семенівки. Пошкодження від осколків місцеві активісти замаскували під маки

Джерело: <http://thekievtimes.ua/society/453003-fotoreportazh-iz-slavyanska-god-spustya-posle-boev.html>

СЛОВ'ЯНСЬК — місто обласного значення, що лежить на півночі Донецької області у долині річки Казенний Торець, адміністративний центр Слов'янського району. Місто має історію в декілька сторіч — від ролі центру видобутку і торгівлі сіллю, статусу бальнеологічного курорту до ролі значного промислового центру та залізничного вузла Курсько-Харківсько-Азовської залізниці.

Нині місто продовжує бути одним із промислових центрів регіону та курортно-лікувальним осередком. У ньому працює велика кількість промислових підприємств різних галузей: комбінати – содовий, олійножировий, хлібо- та м'ясокомбінати; заводи – важкого машинобудування «Словважмаш», ізоляторний, «Коксохіммаш», солеварний, «Будмаш»; фабрика олівців, завод кислототривкої кераміки тощо. Курортну сферу представлено більш ніж 20-ма лікувально-профілактичними закладами¹.

З 12 квітня 2014 року Слов'янськ на три місяці (12 квітня – 5 липня) став ареною бойових дій – місто захопили російські диверсійні групи під час початку збройного конфлікту на Сході України. Це було перше захоплене місто України у збройному протистоянні між підконтрольними РФ незаконними збройними формуваннями та українськими силовиками.

¹ Слов'янськ // Вікіпедія [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Слов%27янськ>

Початком операції із захоплення міста, яка розпочалась уночі 11 квітня, став момент, коли проросійські НЗФ захопили райвідділ міліції (вул. Університетська, 30) у місті і вивісили на ньому прапор РФ, а згодом – будівлю СБУ (вул. Карла Маркса, 32). З огляду на це і з метою припинити такі незаконні дії та для відновлення контролю над північною частиною Донецької області і Слов'янськом зокрема у ніч із 12 на 13 квітня 2014 р. РНБО України ухвалили рішення розпочати проведення антитерористичної операції².

У відповідь представники НЗФ, підконтрольних РФ, оголосили про заборону на території міста окремих політичних партій («Батьківщина», «УДАР» і «Свобода») та початок переслідування українськомовних людей³.

У ході бойових дій, що тривали протягом наступних місяців, значних ушкоджень було завдано цивільним об'єктам міста: було пошкоджено лінії електропередач та елементи ТЕС (пошкоджено від 01.07.2014, повне відновлення роботи кінець жовтня 2014), внаслідок чого Слов'янськ тривалий час залишався без енерго- та водопостачання (знеструмлення водозабірної станції)⁴, надходили свідчення про загибель мирних жителів⁵.

У період протистояння члени НЗФ незаконно затримували, піддавали тортурам та здійснювали страти окремих мирних мешканців. Пізніше, як повідомив речник Інформаційно-аналітичного центру РНБО Андрій Лисенко, на території Слов'янська було виявлено 3 масові захоронення людей, що померли на початку і в середині червня⁶.

Місто було звільнено менш ніж за три місяці — 5 липня 2014 року⁷.

Допомогу антиурядовим незаконним збройним формуванням активно надавала Російська Федерація. Ця допомога включала як фінансування, постачання озброєнь та паливних матеріалів, так і пряму замасковану участь російських військовослужбовців і цілих підрозділів Збройних Сил Російської Федерації у цьому конфлікті.

УГСПЛ продовжує історіографію подій гібридного збройного конфлікту в Україні 2014 – 2018 рр. розповіддю про звільнення та оборону міста Слов'янськ.

2
Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 13 квітня 2014 року «Про невідкладні заходи щодо подолання терористичної загрози і збереження територіальної цілісності України» // Офіційний веб-портал Верховної Ради України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/405/2014>

3
Бої за Слов'янськ // Вікіпедія [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Бої_за_Слов'янськ?fbclid=IwAR10ciJpUwcZ400VHu-agkTocJUCgnqWe8iB2ONC7KCV_MAgIvM0BG-o

4
У Слов'янську повністю порушено електропостачання через активні бойові дії // zik.ua. 01.07.2014 [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://zik.ua/news/2014/07/01/u_slovyansku

5
У Слов'янську гинуть мирні жителі – речник АТО // BBC Україна. 28 травня 2014 [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.bbc.com/ukrainian/news_in_brief/2014/05/140528_ms_slovyansk_casualties.shtml

6
У Слов'янську виявили 3 масові поховання – Лисенко // BBC Україна. 26 вересня 2014 [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.bbc.com/ukrainian/news_in_brief/2014/09/140926_rl_slovyansk_graves

7
Слов'янськ // Вікіпедія [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/>

2

ЗАХОПЛЕННЯ МІСТА ПРОРОСІЙСЬКИМИ ЗБРОЙНИМИ ФОРМУВАННЯМИ

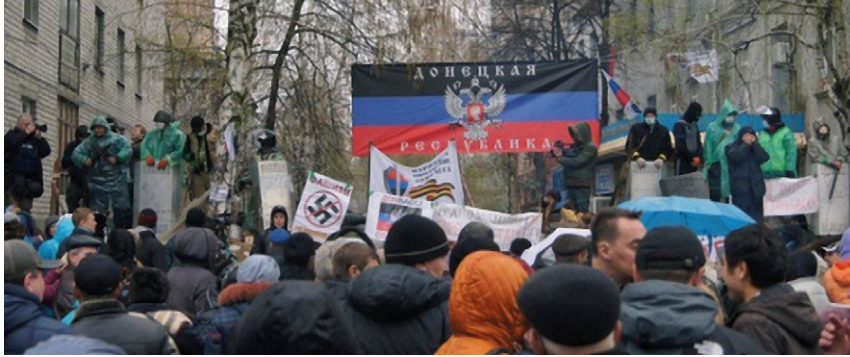
Захоплене районне відділення
міліції в Слов'янську
Джерело: <https://apostrophe.ua/news/society/2018-04-12/godovschina-nachala-voynyi-na-donbasse-v-seti-napomnili-foto-i-video-zahvata-slavjanska/126926>

Представники НЗФ на фоні
захопленого районного
відділення міліції в
Слов'янську
Джерело: <https://apostrophe.ua/news/society/2018-04-12/godovschina-nachala-voynyi-na-donbasse-v-seti-napomnili-foto-i-video-zahvata-slavjanska/126926>

Забарикадована вулиця
Університетська в
Слов'янську
Джерело: <https://apostrophe.ua/ua/news/society/2018-04-12/godovschina-nachala-voynyi-na-donbasse-v-seti-napomnili-foto-i-video-zahvata-slavyanska/126926>

Дата 12 квітня 2014 року стала для міста Слов'янськ днем вторгнення проросійських НЗФ, а для України в цілому – початком збройного протистояння на Донбасі. Події розгорталися зранку із захоплення незаконними збройними формуваннями, підконтрольними РФ, будівлі тодішнього районного відділення міліції Слов'янська, де було вивішено російський прапор⁸. Представники підконтрольних Росії НЗФ використали димові шашки, сльозогінний газ, було чути постріли в повітря. Частина правоохоронців, які перебували на той момент у відділенні, постраждали та/або були взяті в заручники^{9,10}.

Активним діям з боку членів НЗФ цього дня передувала підготовка – встановлювались блокпости, на яких перебували озброєні люди, прапори інших держав. Було чути постріли та вибухи, які через інформаційний вплив проросійських ЗМІ місцеві мешканці нерідко інтерпретували врозріз із дійсністю – не сприймали того, що відбувалося, серйозно, вважаючи, що це дії ЗСУ, і через це були вороже налаштовані до їхніх представників*.

“*Еще до Пасхи (12.04.14) в Славянск зашли вооруженные люди. Мы не восприняли это всерьез. С первого дня появились блокпосты. На них – незнакомые вооруженные, российские флаги. Спустя, может, месяц, – чеченские флаги, люди неславянской внешности, звучала мусульманская мелодия, как в мечети. Часто слышалась стрельба и взрывы. Также от взрывов и на нашей улице люди пострадали. Многие считали, что это дело рук украинской армии. Потому были враждебно к ней настроены. Мол, наши своих же бомбят. Это и не удивительно. СМИ смотрели-то российское*

(мовою оригіналу, свідок 9939).

8

Бої за Слов'янськ // Вікіпедія [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Бої_за_Слов'янськ?fbclid=IwAR10ciJpUwcZ400VHuaqkTocJUCgnqWe8iB20NC7K_Cv_MAgIvM0BG-o

9

Річниця визволення: як терористи втікали зі Слов'янська і Краматорська // 5 канал. 05.07.2018 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.5.ua/regiony/richnytsia-vyzvolennia-ia-terorysty-vtikaly-zi-slovianska-i-kramatorska-172984.html>

10

Річниця початку війни на Донбасі: в мережі нагадали фото і відео захоплення Слов'янська // Апостроф. 12 квітня 2018 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://apostrophe.ua/ua/news/society/2018-04-12/godovschina-nachala-voynyi-na-donbasse-v-seti-napomnili-foto-i-video-zahvata-slavyanska/126926>*

*

Детальніше про захоплення міста та реакцію місцевої влади на окупацію можна прочитати у розділі Сергія Проценка «Не наші хлопці» у другій частині книги «Місто, з якого почалася війна»

11
Указ Президента України від
14.04.2014 #405/2014 «Про
рішення Ради національної
безпеки і оборони України
від 13 квітня 2014 року «Про
невідкладні заходи щодо по-
долання терористичної загрози
і збереження територіальної
цілісності України» // Офіцій-
ний веб-портал Верховної Ради
України [Електронний ресурс]
- Режим доступу:
[https://zakon.rada.gov.ua/laws/
show/405/2014](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/405/2014)

Наступного дня, 13 квітня (у ніч із 12 на 13), РНБО України було прийнято рішення та оголошено про початок АТО, що мала на меті здійснення «невідкладних заходів щодо подолання терористичної загрози і збереження територіальної цілісності України»¹¹. Наступні три місяці місто і його околиці охопило протистояння НЗФ, підпорядкованих РФ, із ЗСУ. У той час Слов'янськ і навколишні території стали ареною бойових дій, а мирні мешканці – беззахисними заручниками та жертвами ситуації.

В городе было тихо, из-за страха большинство людей оставались в своих жилищах, перестали функционировать маршрутные такси и троллейбусы города. Захват боевиками здания городского отдела милиции и местного управления СБУ прошёл весьма тихо, так как милиционеры не оказали ни малейшего сопротивления... В дальнейшем люди с нашивками «Русская православная армия» начали отжимать автомобили у простого населения. Обстановка в городе накалялась

(мовою оригіналу, свідок 9926).

ЖИТТЯ В ЗАХОПЛЕНОМУ МІСТІ. ПІДБУРЮВАННЯ ДО ЗЛОЧИНІВ ТА ЗЛОЧИНИ НА ҐРУНТІ НЕНАВИСТІ

Період окупації міста представниками НЗФ, підконтрольних РФ, та бойові дії, які тривали в цей час, стали для мирних жителів випробуванням на виживання у складних умовах із постійним ризиком для життя. Цей період характеризується тотальним беззаконням та численними правопорушеннями щодо цивільних.

УТИСКИ ЗА МОВНОЮ ОЗНАКОЮ

Після оголошення початку АТО бойовики вчергове вдалися до терору щодо місцевих – вони оголосили цілеспрямоване переслідування людей за окремими ознаками. Початком став заклик до жителів від одного з лідерів підконтрольних Росії НЗФ та самопроголошеного мера Слов'янська В'ячеслава Пономарьова¹² щодо інформування про всіх підозрілих осіб місті, «особливо тих, які розмовляють українською мовою» (мовна/ національна ознака)¹³. Одночасно з цим представники НЗФ оголосили про заборону діяльності окремих політичних сил («УДАР», «Свобода», «Батьківщина») та будь-якої агітації за них (ознака – політичні погляди)¹³. Також було оголошено комендантську годину від півночі до шостої ранку, а її порушення було підставою для затримання¹⁴.

12

Пономарьов В'ячеслав // ЦД «Миротворець» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://myrotvorets.center/criminal/ponomaryov-vyacheslav-vladimirovich/>

13

Саша Дащук. Сепаратисти оголосили сафарі на україномовних людей // Преса України. 18 квітня 2014 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://uapress.info/uk/news/show/22183>

14

У Слов'янську сепаратисти вирішили запровадити комендантську годину й закликали миротворців із Росії // Тиждень. ua. 20 квітня, 2014 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://tyzhden.ua/News/108087>

15

В Славянске вооруженные люди грабят ромов // Сегодня. 23 апреля 2014 [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://www.segodnya.ua/regions/donetsk/v-slavyanske-vooruzhennye-separatisty-grabyat-romov-515066.html>

16

У Слов'янську пояснили погроми ромів // Українська правда. 20 квітня 2014 [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/news/2014/04/20/7023123/>

17

СБУ оприлюднила запис розмови ймовірних вбивць Рибака // Радіо Свобода. 24 квітень 2014 [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/25360923.html>

18

До вбивства депутата з Горлівки причетні сепаратисти - МВС // Українська правда. 22 квітня 2014 [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/news/2014/04/22/7023313/>

19

Закатованих поблизу Слов'янська людей топили ще живими // 24 канал. 22 квітня 2014 2014 [Електронний ресурс] - Режим доступу: https://24tv.ua/zakatovanih_poblizu_slovyanska_lyudey_topili_shhe_zhivimi_n435368

20

Поправка Юрій Юрійович // Небесна сотня [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://nebenasotnya.com/yurij-popravka.html>

21

На Донеччині в річці знайшли ще одне тіло чоловіка // День. 28 квітня, 2014 2014 [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://day.kyiv.ua/uk/news/280414-na-donechchini-v-richci-znayshli-shche-odne-tilo-cholovika>

22

Дяковський Юрій Іванович // Небесна сотня [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://nebenasotnya.com/yurij-dyakovskiy.html>

УТИСКИ ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ОЗНАКОЮ

Далі ширилися утиски за національною ознакою – у другій половині квітня 2014 року почала з'являтися інформація про погроми та пограбування ромських поселень у Слов'янську¹⁵. Внаслідок цих подій представники ромської спільноти були змушені масово виїжджати з міста. Самопроголошена місцева влада заявляла, що це були не погроми, а «зачистка міста від наркотиків»: сім'ї ромів, які займалися торгівлею наркотиками, «були з міста випроваджені»¹⁶.

Згодом почали зникати місцеві мешканці, людей незаконно затримували представники НЗФ, підконтрольних РФ. Уже в другій половині квітня зниклих безвісти почали знаходити вбитими. Так 19 квітня місцеві рибалки знайшли тіла депутата горлівської міськради Володимира Рибака¹⁷ і студента Юрія Поправки зі слідами численних тортур, однаковими причинами смерті^{18, 19, 20}, а 28 квітня — тіло Юрія Дяковського, з ідентичними ознаками насильницької смерті, як у Володимира Рибака і Юрія Поправки^{21, 22}.

УТИСКИ ЗА РЕЛІГІЙНОЮ ОЗНАКОЮ

Наступними утисків та порушень прав стали зазнавати представники інших віросповідань, відмінних від православного.

“ *Когда же в машине нашли Библию, начали кричать, что я вообще баптист и таких надо расстреливать. Но когда увидели христианскую наклейку с символом «рыбка», то вооруженные люди, задержавшие меня на блокпосту, начали кричать, что я харизмат – это еще хуже баптиста, таких даже не расстреливать, а просто резать надо»*
(мовою оригіналу, свідок 9937).

“ *«Спрашивали, почему я хожу в протестантскую церковь, почему «продал православную»*
(мовою оригіналу, свідок 9933).

Наймасовішим та цілеспрямованим було переслідування представників Церкви Християн Євангельської Віри «Преображення Господнє»: їх незаконно затримували, відбирали особисте майно, допитували, залякували, в чотирьох випадках такі затримання завершилися убивствами.

Загиблі. Зліва направо:
Володимир Величко, Альберт
Павенко, Рувим Павенко,
Віктор Брадарський
Джерело: [https://focus.ua/
ukraine/314132/](https://focus.ua/ukraine/314132/)

8 червня 2014 р., на свято П'ятдесятниці, після богослужіння у приміщенні церкви увірвались представники НЗФ, підпорядкованих РФ, вони незаконно затримали дияконів Володимира Величка та Віктора Брадарського, а також двох синів старшого пастора — Рувима та Альберта Павенків. Їхній батько Олександр Павенко на той момент разом із молодшими дітьми виїхав із міста через регулярні навідування бойовиків до церкви, а також відомості про зацікавленість його особою та погрози (свідок 9926). Понад місяць родичі незаконно затриманих чоловіків намагались отримати інформацію про місце їхнього перебування та їхній стан. Втім згодом стало відомо, що незаконно затриманих у той день мешканців Слов'янська допитували, катували та вбили наступного дня, 9 червня 2014 р.^{23,24}

23
Боевики в Славянське заму-
чили двух служителей и двух
сыновей пастора // АМЦЕ-
ХУ / Інформаційна служба
України. 19.07.2014 2014
[Електронний ресурс] – Режим
доступу: [http://amcecu.org/
boeviki-v-slavyanske-zamuchili-
dvux-sluzhitelej-i-dvux-synovej-
pastora/](http://amcecu.org/boeviki-v-slavyanske-zamuchili-dvux-sluzhitelej-i-dvux-synovej-pastora/)

24
Дмитрий Фионик. Восхо-
ждение. Кто убил четырёх
христиан в осаждённом
Славянске // Фокус. 29.08.2014
[Електронний ресурс] – Ре-
жим доступу: [https://focus.ua/
ukraine/314132/](https://focus.ua/ukraine/314132/)

Братська могила загиблих
В. Величка, А. Павенка,
Р. Павенка, В. Брадарського
Джерело: [https://focus.ua/
ukraine/314132/](https://focus.ua/ukraine/314132/)

“ Под утро 9 июня 2014 г. их отпустили... По всей видимости, их вели и ехали за ними. Доехали до безлюдного микрорайона Машмет. Там машину подстрелили из подствольника гранатомета. Авто загорелось и остановилось. Володя, скорее всего, сразу погиб от ранения в голову. И практически весь сгорел. Витя с братьями вылезли с авто. Альберт, видимо от боли, упал на живот. Он был застрелен 8-ю выстрелами в спину. Рувим видел убийц. Ему стреляли в лицо – 5-6 одиночных выстрелов. Витя бежал в болото (видно, в момент расправы с братьями). Там его отстреливали, но, возможно, не нашли. Может быть, он выполз под утро на дорогу и там его подобрала зондеркоманда. Умер от потери крови
(мовою оригіналу, свідок 9940).

“ Витя сядил в свою машину. В это же время — и Альберт Павенко, младший сын пастора Александра Павенко (машины Вити и Альберта были рядом припаркованы справа). Боковым зрением я увидела отъезжавшего на своей машине Рувима Павенко. Владимир Величко, как узнала позже, был первым на своем микроавтобусе. Угрожая автоматами, боевики подсади к каждому мужчине и быстро уехали
(мовою оригіналу, свідок 9940).

НЕЗАКОННЕ ВИЛУЧЕННЯ МАЙНА

Окрім зазначених правопорушень та злочинів, які можна класифікувати як злочини на ґрунті ненависті, в період окупації члени підконтрольних Росії НЗФ на території міста, його околицях та в найближчих населених пунктах захоплювали муніципальні та приватні будівлі, власність, здійснювали незаконні вилучення особистого та муніципального майна (найчастіше автомобілів).

“ Соседний квартал практически весь выселили, все дома, которые находились возле СБУ. Там больница, школа, колледж авиационный, про который я раньше упоминал, несколько жилых домов. А в офисе частного нотариуса... жил Гиркин
(мовою оригіналу, свідок 9918).

“ Забрали ключи от машины. Зашли в сектор гаражей, где она стояла. Порезали все замки с гаражей. Забрали его машины, и со многих остальных гаражей позабырили

(мовою оригіналу, свідок 9918).

“ Угнали 16 машин. 3 скорой помощи. Новые. Был Ford Transit переделан в санитарный. Угнали. И получали по реформе здравоохранения больше 20 авто «Нива» для работы на участках. 12 угнали. Они просто сбивали замки и забирали авто. Некоторые машины водители забрали и спрятали в свои личные гаражи. Остальное забрали»

(мовою оригіналу, свідок 9935).

НЕЗАКОННІ ЗАТРИМАННЯ ТА НЕЛЮДСЬКІ УМОВИ ТРИМАННЯ

У період збройного конфлікту у Слов'янську також відбувалися численні незаконні затримання цивільних осіб із подальшим триманням їх у полоні різної тривалості. Нерідко затримання та допити відбувались із застосуванням сили, людей катували і знущалися, що спричинило відповідні наслідки для здоров'я*.

Для тримання полонених представники НЗФ, підконтрольних РФ, використовували попередньо захоплені приміщення СБУ та МВС. Людей затримували та «арештовували» під час перетину блокпостів у Слов'янську та на околицях, під час «патрулювання» вулиць, обшуку транспортних засобів або в результаті цілеспрямованих викрадень. Підставою для затримання могли стати членство у проукраїнській організації чи політичній партії (свідок 9921), проукраїнські погляди (свідки 9933, 9938), волонтерська допомога цивільному населенню (свідки 9933, 9937), володіння українським прапором (свідки 9929, 9930), порушення комендантської години (свідок 9925 про іншого затриманого).

Затримання були незаконними, людей не інформували про закон чи юридичні повноваження, за якими їх тримають, або про будь-які офіційні звинувачення проти них (показання свідків 9923, 9927, 9932, 9933). Хоча затриманим офіційно нічого не пред'являли, їх незмінно звинувачували в тому, що вони є «ворогами», «фашистами», «пособниками противника» або «зрадниками», без будь-яких достовірних доказів, які підтверджували б такі звинувачення (показання свідків 9921, 9925,

*

Детальніше про незаконні місця несвободи у Слов'янську можна прочитати у розділі Катерини Котлярської та Наталії Гриценко «Межі абсурду та людяності. Незаконні в'язниці» у другій частині книги «Місто, з якого почалася війна»

9932, 9933, 9937, 9938). Жодних прав затриманих осіб не було дотримано, не було надано законних захисників чи можливостей оскаржити своє затримання, або ж вони були представлені перед квазісудовим органом для перегляду затримання та винесення вироку.

Випадки перебування в незаконному утриманні, спираючись на свідчення постраждалих, можна охарактеризувати як утримання в неналежних/нелюдських умовах, таких, що пригнічують людську гідність та супроводжуються негуманним ставленням. Свідки описують жахливі умови утримання в приміщенні Слов'янського СБУ: вони були прив'язані або зв'язані, їм зав'язували очі, утримували у підвалі, де було вологе і дуже холодне повітря. У камерах не було адекватних туалетів і спальних місць: затриманим доводилося використовувати як туалет п'ятилітрову пляшку в кутку камери; іншим не дозволяли лягати, нерідко для цього не було облаштованих місць. Полонених постійно позбавляли сну – охоронці регулярно будили сплячих затриманих, б'ючи їх палицею або використовуючи шокер. Затриманим не давали достатньої кількості їжі, а іноді не годували взагалі. У приміщеннях підвалу, де утримувались люди, не було природного світла, а штучне було слабке. Нерідко в малих приміщеннях перебували одночасно дуже багато людей. Заборонялося спілкуватися із зовнішнім світом, дзвонити родичам. Затримані не мали можливості самостійно митися або займатися фізичними вправами протягом усього періоду їхнього ув'язнення. Представники НЗФ, підконтрольних РФ, також нехтували проханнями затриманих про надання медичної допомоги*.

*
Детальніше про умови надання медичної допомоги постраждалим можна прочитати у розділі Євгенії Бардяк «Не зрадити клятві Пппократу» у другій частині книги «Місто, з якого почалася війна»

“ 2x2 комната, сырая, очень, очень холодно, несмотря на то, что конец апреля, реальная температура градусов 15. Я был в рубашке с длинным рукавом и мне было реально холодно. Понятное дело, от волнения пересохло все, пить хочется, но нигде ничего
(мовою оригіналу, свідок 1129).

“ Охранник развязал мне глаза, я успел увидеть лавку, состоящую из железных ящиков, с положенной на них доской, умывальник из пластиковой двухлитровой бутылки, пятилитровая бутылка стояла в углу для «туалета». В помещении было 6 человек (потом позже привели ещё троих). В углу лежала какая-то ветошь – старые одеяла, вещи. Эта «лежанка» была 1,5-2 метра, там иногда можно было полежать, но не всем и не всегда. Охранники периодически спуска-

лись поспостеріть: тех, хто лежав там или просто спав, будили ударами ног и дубинками, спати було нельзя. Размер помещенія был где-то 3 х 6 метров. Под потолком было два полуокна. Также горела тусклая лампочка. Это всё, что я успел увидетъ. Всё остальное время, что я провёл в заключенці, я оставался связанним и с завязанными глазами

(мовою оригіналу, свідок 9933).

“*Перевіряли дуже часто. Кожну годину або й частіше. Всім заборонялось спати. Якщо бачив «Діма», що хтось спить – бив кийком або електрошокером. Або якщо хтось змінив своє місце – те ж саме. «Ваня» не бив, але спати теж не дозволяв*

(мовою оригіналу, свідок 9925).

“*25 травня нас перший раз вивели в душ (примітка: людину було затримано 29 квітня). Пришов «Берія» і спитав, чи хочемо помитися. Ми погодилися. Помилися, попрали речі з милом*

(мовою оригіналу, свідок 9925).

“*Я просил принести кетанов для поломанной руки. Мне ответили: «Давайте этому козлу руку лопатой отрубаем». Это говорила женщина, представилась как врач. Но кетанов принесла через 5 часов*

(мовою оригіналу, свідок 9929).

Крім нелюдських умов тримання під вартою, затримані постійно зазнавали погроз, актів насильства, приниження та інших форм психологічного тиску. Затриманих допитували, вибиваючи зізнання у проукраїнській позиції, або ж карали за те, що вони не підтримували сепаратистську риторику. Під час допитів поло-
неним завдавали ушкоджень, били та катували.

“*«Вони били мене під час допиту. Били мене по голові, по тілу. Вони били руками, а гумовою палицею по колінах. Вони розпитували мене про якусь людину, яку називали Апостолом. Вони хотіли знати, де його знайти, що він робить. Коли я казав, що не знаю цієї людини, вони продовжували бити мене ще сильніше. Один із них тримав мене за руку, а інший крутив мої пальці якимось металевим інструментом. Мої пальці були в крові. Обидва вказівні пальці були пошкоджені... Після цього я був доставлений назад у кімнату, про яку я згадував раніше. Руки вони й далі тримали*

зв'язаними. Вони поверталися кілька разів на день та били мене й деяких інших з цієї кімнати

(мовою оригіналу, свідок 9921).

“ Мене майже всю ніч допитували. Питали, де живе... Знайшли візитки в портмоне і питали звідки і що. Очі в мене були зав'язані... Також надрізали пальця до кістки, штрикнули шилом у живіт тричі, і в палець на нозі... Коли били, вибили справа стоматологічний міст

(мовою оригіналу, свідок 9925).

Також слід зауважити, що полонених цивільних жителів примушували до праці: забезпечувати внутрішні процеси в ув'язненні (прибирати, готувати їжу, виконувати інші доручення для представників НЗФ), під тиском залучали до копання окопів/траншей, що нерідко відбувалося просто під час обстрілів, що напряду наражало на небезпеку їхні життя. Із кінця червня затриманих примусили копати траншеї і будувати укріплення на лінії фронту під шквалом снарядів і стрільби з боку українських урядових сил.

“ Сразу по приїзду мене и ещё нескольких человек отравили грузить металлические листы и брёвна из гаражей, которые находились неподалёку. Материал был необходим для блиндажа

(мовою оригіналу, свідок 9927).

“ Ми всі в камері мили посуд і роздавали їжу. «Берія» прийшов, сказав, що нам можна довіряти, що ми не зжеремо самі їжу, тому будемо розносити їжу. Також ми роздавали воду по камерах у пластикових пляшках

(мовою оригіналу, свідок 9925).

“ С 25 юня нас начали вывозить на копку траншей... Мы копали траншеи, строили блиндажи, оборудовали минометные позиции. Водитель, который был на «Газели», он сам из Славянска. Пошел в туалет и его убило. Когда начинался обстрел, мы прятались в вырытых окопах. Иногда окоп был выкопан только на полметра и в одну яму 4x4 м и 0,5 глубиной ложилось 20 человек. Мы были так слабы, что не могли даже вставить лопату в землю. Тогда нам начали давать тушенку, мивину, чтобы у нас были силы копать

(мовою оригіналу, свідок 9938).

УЧАСТЬ РФ. КОМАНДУВАЧ ІГОР ГІРКІН (СТРЕЛКОВ)

ПРЕДСТАВНИКИ ПІДКОНТРОЛЬНИХ РОСІЇ НЗФ

Захоплення Слов'янська було однією з перших активних збройних дій на Донбасі. Члени підконтрольних Росії НЗФ разом із самопроголошеною владою заявляли, що російських військових у місті не було^{25,26}. Безумовно, частина бойовиків – це мешканці найближчих Донецької та Луганської областей, меншою мірою – містяни Слов'янська, бо за свідченнями місцевих постраждалих, у бойовиках, які не ховали обличчя за балаклавами, вони їх не впізнавали. Можна припустити, що такі особи посідали в НЗФ переважно найнижчі сходинки в ієрархії підпорядкування, були виконавцями (наприклад, як постові на блокпостах, як наглядачі для незаконно ув'язнених). Натомість місцеві мешканці та постраждалі від незаконних затримань свідчать про те, що, незважаючи на відсутність шевронів та інших розпізнавальних знаків, серед представників НЗФ чітко виокремлювалися ті групи, які мали військову виправку, розмовляли російською із характерним акцентом, мали формене обмундирування (а не набір різних речей) та були суттєво озброєні.

“ Спочатку був допитував один чоловік, пізніше до нього приєднався інший чоловік... Двоє допитували мене російською. Вони говорили без акценту
(мовою оригіналу, свідок 9921).

“ Когда вышел там на улицу, в СБУ, в правой стороне, находилось человека 3-4 минимум. Там ребята все были одеты в одинаковую форму. Зеленую темную. Ботинки, наколенники, рации. Ну там по ним видно, что это вояки стоят вооруженные. Один маленький

25
Лідер сепаратистів у Слов'янську хоче від Путіна «миротворчих сил» // Радіо Свобода. 20 Квітень 2014 2014 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/25356075.html>

26
Олена Бондаренко. Слов'янськ і Краматорськ – це Україна // Рідна країна. 07 липня 2018 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ridna.ua/2018/07/slovyansk-i-kramatorsk-tse-ukrajina/>

Представники підконтрольних Росії НЗФ, приклад форменого екіпірування
Джерело: <https://garmata.org/slov-yanska-vijna-yak-tse-bulo/#4>

Представники підконтрольних Росії НЗФ, приклад форменого екіпірування
Джерело: <https://garmata.org/slov-yanska-vijna-yak-tse-bulo/#4>

черненкоий и три повыше. Он повернулся и матом говорит: «Нифига себе, ану прессуйте того буржужя». Говор был чисто русский, не наш, не украинский, здесь нету такого, отличается существенно каждое слово произнесенное

(мовою оригіналу, свідок 1129).

“

Появилась громадная численность так называемых зеленых человечков. Половина из которых были местные, половина – приезжие, залетные и все остальные. Во второй половине апреля тут их, приезжих, вообще тьма уже была. Именно россияне. Поговору слышно

(мовою оригіналу, свідок 9933).

Представники підконтрольних Росії НЗФ, приклад власного «екіпірування»
Джерело: <https://dn.depo.ua/ukr/donetsk/yak-pochinalasya-russkaya-vesnav-slov-yansku-cherгова-chorna-12042015090000>

“ На блокпосте была машина «Газель», возле которой находилось 8 военных, с оружием (автоматы, гранатометы), в новой форме без знаков отличий, один из них – снайпер в специальной одежде для маскировки, также с ними был Игорь Гиркин (Стрелков) – его я заметил позже... Помимо них на блокпосту находилось порядка 4-5 человек «местных», в масках, в грязном разнородном камуфляже, с автоматами. По форме и вооружению они отличались от тех, что стояли возле Газели

(мовою оригіналу, свідок 9930).

27

Упізнали сепаратистів, що оруду-
ють на Сході: росіяни й українці
// Українська правда. 23 квітня
2014 [Електронний ресурс] – Ре-
жим доступу: <https://www.pravda.com.ua/news/2014/04/23/7023360/>

28

Пономарьов Євген // ЦД «Миро-
творець» [Електронний ресурс]
– Режим доступу:
<https://myrotvorets.center/criminal/ponomarev-evgenij-evgenevich/>

29

Каретний Тихон // ЦД «Миро-
творець» [Електронний ресурс]
– Режим доступу:
<https://myrotvorets.center/criminal/karetnyj-tixon/>

30

Ковальов Євген // ЦД «Миро-
творець» [Електронний ресурс]
– Режим доступу:
<https://myrotvorets.center/criminal/kovalev-evgenij/>

31

Морозов Антон // ЦД «Миро-
творець» [Електронний ресурс] – Ре-
жим доступу: <https://myrotvorets.center/criminal/morozov-anton-anatolievich/>

32

Найжорстокіші на Донбасі - це
найманці з кавказьких республік,
а ще донські козаки // Tygodnik
Powszechny зі співавтором до-
повіді про російські злочини в
Україні, колишнім поліцейським
Адамом Новаком / 112.ua/
22.12.2015 [Електронний ресурс]
– Режим доступу: <https://ua.112.ua/interview/naizhorstokishi-na-donbasi-tse-naimantsi-z-kavkazkykh-respublik-a-shchedonski-kozaky-280446.html>

33

Вся моя охрана состояла из мо-
нахов Святогорской Лавры. Один
из послушников святогорских
командовал подразделением
славянской бригады - терро-
рист Гиркин. ВИДЕО // Цензор.
12.10.18 [Електронний ресурс]
– Режим доступу: https://censor.net.ua/video_news/3091052/vsya_moya_ohrana_sostoyala_iz_monahov_svyatogorskoyi_lavry_odin_iz_poslushnikov_svyatogorskih_komandoval

Про участь громадян РФ у захопленні міста свідчать подальші журналістські розслідування, що ідентифікують учасників подій у Слов'янську²⁷. Окрім українців, серед фігурантів подій у Слов'янську на боці НЗФ було помічено росіян – представників тверських та донських козаків (Євген Пономарьов²⁸, Тихон Каретний²⁹, Євген Ковальов³⁰, Євген Злой), мешканця Іркутська (Антон Морозов³¹).

Місцеві мешканці надали свідчення про те, що серед НЗФ, підконтрольних РФ, також спостерегли найманців із різних федеративних округів РФ, а саме представників Чеченської республіки та козаків (певно, мова йде про донських/кубанських козаків). Інформацію про їхню участь підтверджують журналісти³², а ватажок НЗФ, підконтрольних РФ, Ігор Гіркин (Стрелков) відкрито заявив про це в одному зі своїх інтерв'ю³³.

“ *Выводит на улицу, куда, что, не знаю. Вывели за пределы СБУ, сняли повязку. Там стоял казак, ну, в каза-
чьей одежде, явно тоже не наш, потому что у нас казаки, которые есть, отличаются даже одеждой. Видно какой-то россиянин доброволец. (Чем отлича-
ется одежда?) У нас казаки – это Винниченко, я у них присутствовал на праздниках. Нет у них этих ма-
леньких коротких папах, кителей таких, по-другому они выглядят, совершенно по-другому. Тут, скорее
всего, Кубанский*

мовою оригіналу, свідок 1129).

Представники підконтрольних Росії НЗФ, найманці з різних округів РФ
Джерело: https://et.wikipedia.org/wiki/Fail:2014-04-14_Sloviansk_city_council_-_2.jpg

Представники підконтрольних Росії НЗФ, найманці з різних округів РФ
Джерело: <https://garmata.org/slov-yanska-vijna-yak-tse-bulo/#4>

“*Моя машина осталась у сепаратистов. Я приходил на блокпост у здания СБУ и попросил отдать машину... Я зашел внутрь блокпоста. Там был стол и за столом сидело два чеченца. Один лет 22, рыжий с бородой. Второй где-то под 40. Они еле-еле говорили по-русски. Я спросил: «Откуда, ребята?» Один сказал: «Я из Грозного, а он из Гудермеса*
(мовою оригіналу, свідок 9929).

“*Потихоньку заселили все здание. Сначала 20 человек заехали. Именно казаков, именно из России*
(мовою оригіналу, свідок 9933).

ХТО ТАКИЙ ІГОР ГІРКІН (СТРЕЛКОВ)

Захопленням міста Слов'янськ та його подальшим утримання під контролем НЗФ підконтрольних РФ керував саме він – російський полковник Ігор Гіркін (Стрелков). Ідентифікацію цієї особи здійснила Служба безпеки України³⁴. 13 квітня працівники СБУ перехопили телефонні розмови бойовиків з їхніми російськими кураторами, в результаті чого було встановлено особу керівника російської диверсійної групи у Слов'янську – ним виявився громадянин РФ, офіцер загону спецпризначення ГРУ РФ І. Гіркін (Стрелков)^{35, 36}.

До моменту появи та вчинення диверсійних дій на території України (спочатку в АР Крим, а потім на Донбасі) І. Гіркін брав активну участь у воєнних подіях у Придністров'ї (1992), Боснії (1992-1993) та Чечні (1995). З 1996 по 2013 рік І. Гіркін був частиною контртерористичного напрямку Федеральної служби

34
Розшукуваний СБУ «Стрелок» зізнався, що привів загін у Слов'янськ із Криму // Радіо Свобода. 26 Квітень 2014 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/25363783.html>

35
Звільнення Слов'янська два роки тому: Як це було // 112.ua/05.07.2016 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ua.112.ua/statji/zvlnennia-slovianska-dva-roky-tomu-yak-tse-bulo-322773.html>

36
Відео «ГРУ Славянск 14 04 14». Перемовини членів диверсійної групи свідчать про широкомасштабну військову агресію РФ проти України. Документально підтверджені матеріали Служби безпеки України // СБУ / YouTube. 14 апр. 2014 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=xVDx-TqeWj4>

І. Пркін, командувач
підконтрольних Росії НЗФ
Джерела:
[http://argumentua.com/
stati/prestupleniya-
rossiyan-na-donbasse-chno-
nuzhno-pomnit-i-za-chno-
spolna-sprosit](http://argumentua.com/stati/prestupleniya-rossiyan-na-donbasse-chnuzhno-pomnit-i-za-chno-spolna-sprosit)

[https://podrobnosti.
ua/982807-lider-terroristov-
strelok-sozda-batalon-
osvjativ-oruzhie-v-tserkvi-
slavjanska-foto.html](https://podrobnosti.ua/982807-lider-terroristov-strelok-sozda-batalon-osvjativ-oruzhie-v-tserkvislavjanska-foto.html)

[https://focus.ua/
ukraine/314132/](https://focus.ua/ukraine/314132/)

[https://rubryka.
com/2019/03/05/girkin-
rozpoviv-yak-jogo-u-2014-
blagaly-zamist-slov-yanska-
zahopyty-odesu/](https://rubryka.com/2019/03/05/girkin-rozpoviv-yak-jogo-u-2014-blagaly-zamist-slov-yanska-zahopyty-odesu/)

безпеки Росії (зокрема в Чечні, між 1999 та 2005 роками). У 2013 році І. Гіркін, як повідомляється, пішов у відставку з ФСБ і працював на посаді начальника служби безпеки російського інвестиційного фонду Marshal Capital Partners, очолюваного Костянтином Малофєєвим³⁷ (російський олігарх, перебуває під санкціями ЄС за надання фінансової та матеріально-технічної підтримки сепаратистському руху на Донбасі)^{38,39}.

Гіркін – націоналіст «російського світу», засновник і лідер Російського національного руху – політичної групи, присвяченої об'єднанню російськомовних територій в єдину державу⁴⁰. Головним його захопленням є військова реконструкція і торгівля антикварною зброєю⁴¹.

ЗВ'ЯЗКИ З ГІРКІНИМ

І. Гіркін відкрито визнає, що має звання полковника ФСБ^{42,43}. СБУ, розвідувальні служби США та ЄС стверджували, що у 2014 році він був активним членом Головного управління розвідки Міністерства оборони Росії (ГРУ)^{44, 45,46} і що Гіркін керувався прямими замовленнями та отримував матеріальну, матеріально-технічну та військову підтримку від ГРУ під час подій на Донбасі⁴⁷. Архів його електронного листування свідчить про тісну співпрацю з особами, пов'язаними з російським урядом⁴⁸. Також було прослідковано зв'язок І. Гіркіна з офіцером ГРУ

37
COUNCIL IMPLEMENTING REGULATION (EU) No 826/2014 of 30 July 2014 implementing Regulation (EU) No 269/2014 concerning restrictive measures in respect of actions undermining or threatening the territorial integrity, sovereignty and independence of Ukraine // Official Journal of the European Union [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32014R0826>

38
Гіркін Ігор // ЦД «Миротворець» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://myrotvorets.center/criminal/girkin-igor-vsevolodovich/>

39
Shaun Walker. Russia's 'valiant hero' in Ukraine turns his fire on Vladimir Putin // The Guardian. 05 June 2016 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.theguardian.com/world/2016/jun/05/russias-valiant-hero-in-ukraine-turns-his-fire-on-vladimir-putin>

40
Nicholas Waller. Ex-Separatist Leader Launches Party Aimed at Restoring Russia's Empire. 02 June 2016 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://georgiatoday.ge/news/3927/Ex-Separatist-Leader-Launches-Party-Aimed-at-Restoring-Russia%E2%80%99s-Empire>

41
Анонимный Интернационал. Полный архив почты Стрелкова-Гиркина (для самых любознательных) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://b0ltai.wordpress.com/2014/05/18/полный-архив-почты-стрелкова-гиркина/>

42
Shaun Walker. Russia's 'valiant hero' in Ukraine turns his fire on Vladimir Putin // The Guardian. 05 June 2016 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.theguardian.com/world/2016/jun/05/russias-valiant-hero-in-ukraine-turns-his-fire-on-vladimir-putin>

43
Gianluca Mezzofiore. Igor Strelkov admits Russia FSB affiliation in Kremlin-censored interview // International Business Times. December 2, 2014 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.ibtimes.co.uk/igor-strelkov-admits-russia-fsb-affiliation-kremlin-censored-interview-1477713>

44
COUNCIL DECISION 2014/145/CFSP of 17 March 2014 concerning restrictive measures in respect of actions undermining or threatening the territorial integrity, sovereignty and independence of Ukraine // Official Journal of the European Union [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/en/TXT/?qid=1521625455688&uri=CELEX:02014D0145-20171121>

45
MARK GALEOTTI. Putin's Secret Weapon // Foreign Policy. JULY 7, 2014 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://foreignpolicy.com/2014/07/07/putins-secret-weapon/>

46
Рафаэль Сааков. Донецкий сепаратист Пушилин: нас объединяет русский мир // ВВС Русская служба. 30 апреля 2014 [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.bbc.com/russian/international/2014/04/140430_ukraine_donetsk_pushilin_moscow.shtml

47
СБУ опублікувала розмову сепаратистів з їхнім керівництвом з Росії (аудіо) // ТСН / За матеріалами УНІАН / КМ [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://tsn.ua/politika/sbu-opublikovala-rozmovu-separativistiv-z-yihnim-kerivnictvom-z-rosiyi-audio-345243.html>

48
Зокрема, Костянтин Малофєєв, Ольга Кулігіна та Олександр Бородай – див.: Анонимный Интернационал. Полный архив почты Стрелкова-Гиркина (для самых любознательных) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://b0ltai.wordpress.com/2014/05/18/полный-архив-почты-стрелкова-гиркина/>

49

Russian Intelligence Services: Old Rivalries, New Problems // Stratfor. Jul 7, 2014 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://worldview.stratfor.com/article/russian-intelligence-services-old-rivalries-new-problems>

50

Денис Казанський. Колишні «герої Новоросії» // Тиждень. ua. 27 січня, 2016 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://tyzhden.ua/Society/157062>

51

Ігорь Гіркин (Стрелков): «К власти и в Донецкой, и в Луганской республике Сурков привел бандитов» //The Insider. 08.12.2017 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://theins.ru/politika/83281>

52

Ukraine gunmen seize buildings in Sloviansk // BBC News. 12 April 2014 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.bbc.com/news/world-europe-27000700>

53

Александр Проханов, Игорь Стрелков. Кто ты, «Стрелок»? // Завтра. Выпуск #47 (1096). 20 ноября 2014 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zavtra.ru/content/view/kto-tyi-strelok/>

54

Ivan Nechepurenko. Santa-for-Hire, Soapmaker Run Insurgency in Ukraine's East //The Moscow Times. May. 15, 2014 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://themoscowtimes.com/news/santa-for-hire-soapmaker-run-insurgency-in-ukraines-east-35496>

55

Anna Nemtsova. Putin's Number One Gunman in Ukraine Warns Him of Possible Defeat // Daily Beast. 07.25.14[Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.thedailybeast.com/putins-number-one-gunman-in-ukraine-warns-him-of-possible-defeat>

І. Безлер

Джерело: <https://www.unian.ua/politics/1064330-bezler-hotiv-stvoriti-okremu-gorlivsku-respubliku-na-donbasi-hodakovskiy.html>

Ігорем Безлером, який підозрюється у скоєнні злочинів на Донбасі⁴⁹. Цей соратник І. Гіркина з перших днів збройного конфлікту вважався однією з найбільш зловісних фігур, а нині зник без пояснення причин⁵⁰. За словами самого І. Гіркина, усі основні кадрові рішення під час його перебування на Донбасі (включаючи рішення про його відкликання), було прийнято або принаймні схвалено **Владиславом Сурковим** – помічником Президента Російської Федерації щодо України, Абхазії та Південної Осетії⁵¹.

Повертаючись до подій у Слов'янську слід зазначити, що 12 квітня 2014 року Гіркин очолив групу бойовиків з Криму на Донбас, взявши під свій контроль адміністративні будівлі СБУ та МВС у Слов'янську⁵². Сам І. Гіркин наголошує, що його попросив «зайнятись суверенними територіями» (включаючи Донецьку та Луганську області) Сергій Аксьонов⁵³, який став на чолі окупованого Криму, хоча самопроголошений мер Слов'янська – Вячеслав Пономарьов – стверджує, що він запросив І. Гіркина вести там сепаратистський рух⁵⁴. Українські органи влади наполягають, що поведінка І. Гіркина в Донбасі була замовлена і координувана міністром оборони Росії Сергієм Шойгу зі схваленням президента В. Путіна⁵⁵.

Наприкінці квітня він презентував себе для мешканців Слов'янська на місцевому телебаченні, дав перше інтерв'ю російському

медіа «Комсомольская Правда» (рос.)⁵⁶ – його було представлено як «командуючого загonom самооборони». Гіркін проінформував про те, які дії ведуться, хто нібито входить до загонів самооборони. Пізніше в новій газеті «Славянський фронт» почали друкувати інформування від І. Гіркина (Стрелкова), що були схожі на справжні військові рапорти⁵⁷.

МАРТ 2014. КРЫМ. ПОБЕДА НА РЕФЕРЕНДУМЕ

С. Здрілюк

Джерело: <https://myrotvorets.center/criminal/zdrilyuk-sergej-anatolevich/>

Слід також згадати про декількох членів НЗФ, безпосередньо наближених до І. Гіркина, які відігравали значну роль у подіях у Слов'янську. Серед них – колишній «заступник командувача збройними силами ДНР» **Сергій Здрілюк** з позивним «**Абвер**», який був однією з головних дійових осіб першої половини 2014 року. На відміну від інших помітних бойовиків, він був вихідцем не з Донбасу чи Росії, а з Вінниці, але проживав у Сімферополі^{58,59}.

56

Видео. Ексклюзив «КП»: Сегодня открыл лицо командующий отрядом самообороны Славянска Игорь Стрелков // Комсомольская правда / YouTube [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=8mGXDc09ugw>

57

Ольга Мазур. Слов'янська війна – як це було (Події очима пересічного слов'янца) // Гармата. 17.09.2014 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://garmata.org/slov-yanska-vijna-yak-tse-bulo/>

58

Денис Казанський. Колишні «герої Новоросії» // Тиждень. ua. 27 січня, 2016 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://tyzhden.ua/Society/157062>

59

Здрілюк Сергій // ЦД «Миротворець» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://myrotvorets.center/criminal/zdrilyuk-sergej-anatolevich/>

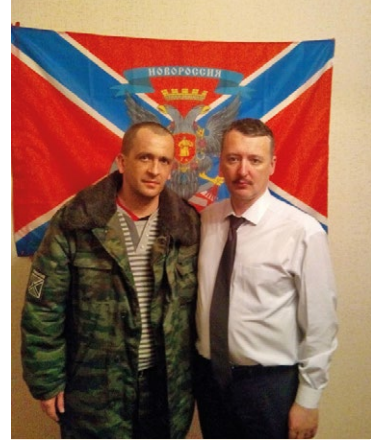

О.В. Образцов
Джерело: <https://psb4ukr.org/criminal/obrazcov-oleg-vladimirovich/>

А.О. Чернишов
Джерело: <https://myrotvorets.center/criminal/chernyshov-andrej-aleksandrovich-2/>

Є.М. Пушков (зліва) та І. Гіркін
Джерело: <https://psb4ukr.org/criminal/pushkov-evgenij-nikolaevich/>

60
Образцов Олег // ЦД «Миротворець» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://psb4ukr.org/criminal/obrazcov-oleg-vladimirovich/>

61
Чернишов Андрій // ЦД «Миротворець» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://myrotvorets.center/criminal/chernyshov-andrej-aleksandrovich-2/>

62
Пушков Євген // ЦД «Миротворець» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://psb4ukr.org/criminal/pushkov-evgenij-nikolaevich/>

63
Установлены убийцы четырех человек из массового захоронения „ДНР“ в Славянске // УНІАН. 31.01.2018 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.unian.net/war/2376063-ustanovleniy-ubiytsyi-chetyreh-chelovek-iz-massovogo-zahoroneniya-dnr-v-slavyanske.html>

Українські органи влади визнали Олега Володимировича Образцова⁶⁰ (1965 р.н.), Андрія Олександровича Чернишова⁶¹ (1963 р.н.) та Євгена Миколайовича Пушкова⁶² (1979 р.н.) первинними викрадачами та ймовірними вбивцями Рувима та Альберта Павенків, Володимира Величка, Віктора Брадарського. Серед цих підозрюваних свідки визнали Чернишова як одного з викрадачів потерпілих. Усі троє були набрані до лав НЗФ, підконтрольних РФ, під орудою І. Гіркина на місцевому рівні⁶³.

“ Пушков Евгений, сын уволенного водителя с цеха «Альфа Профиль», принадлежащего Рувиму (его неоднократно видели за рулём автомобиля «Ленд Ровер» Рувима, после исчезновения последнего)
(мовою оригіналу, свідок 9926).

“ Во дворе церкви стояли люди, одетые в военную форму, примерно 6-8 человек. Часть из них были в балаклавах. Один, чьи данные мне известны: Чернышов Андрей Александрович... По делу убитых Павенко Рувима, Павенко Альберта, Брадарского Виктора Ивановича и Величко Владимира никто не задержан. Как нам стало известно из СМИ, были оглашены подозрения в совершении убийств Пушкову, Чернышову и Образцову
(мовою оригіналу, свідок 9926).

З огляду на свідчення постраждалих мирних мешканців, І. Гіркін мав найвище звання серед учасників НЗФ, підконтрольних РФ, він приймав і погоджував усі остаточні рішення. Він віддавав накази про страту або помилування, він приймав рішення про застосування катувань або ж його скасовував. Йому підпорядковувались усі інші представники НЗФ, по суті, І. Гіркін був керівником цієї операції, призначеним від РФ, самопроголошеним головнокомандувачем НЗФ на Донбасі^{64,65}.

“ *Меня привели в самую последнюю справа комнату, где находилось 5 человек, которые начали меня допрашивать, запугивать и избивать. Избивали руками и ногами так сильно, что происходили непроизвольные мочеиспускания. Били везде, кроме лица. Позже я узнал, что Стрелков тогда запретил пытаться, поэтому мне еще повезло (мовою оригіналу, свідок 153).*

“ *Услышав, что меня собираются расстрелять я срываю с себя майку, кидаю им в ноги, расставляю руки и говорю: Стреляйте. В это время из Газели вышел Гиркин и сказал – подымай футболку, дайте ему ключи и машину, пусть уезжает отсюда (мовою оригіналу, свідок 9930)*

“ *Через несколько часов я снова ехала на пожарку. Мне согласился «помочь» личный водитель боевика по кличке «Нос» — «Лелик». «Нос» считался начальником военной полиции в городе и заместителем Стрелкова (мовою оригіналу, свідок 9940).*

“ *Насколько я знаю, приезжали на предприятие военные, якобы следить за порядком. Все было во власти Гиркина и его сторонников, весь город, все банки, магазины. Все – под их контролем (мовою оригіналу, свідок 9939).*

64

Александр Коц, Дмитрий Стешин. Командующий самооборонной Славянска Игорь Стрелков: Задержанные наблюдатели – кадровые разведчики // Комсомольская правда. 26.04.2014 [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://www.crimea.kp.ru/daily/26225.7/3107725/>

65

«ДНР» объявила войну Украине и призвала на помощь Россию // Новости Донбасса. 12 МАЯ 2014 [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://novosti.dn.ua/news/207600-dnr-obyavyla-voynu-ukrayne-ypryzvala-na-pomoshh-rossyyu>

66

Найжорстокіші на Донбасі - це найманці з кавказьких республік, а ще донські козаки // Tygodnik Powszechny зі співавтором доповіді про російські злочини в Україні, колишнім поліцейським Адамом Новаком / 112.ua/ 22.12.2015 [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://uacrisis.org/fr/39099-francais-les-plus-cruels-combattants-dans-le-donbass>

67

Там само.

69

Christopher Miller. Soot-Stained Documents Reveal Firing Squad Executions in Ukraine // Mashable. JUL 10, 2014 [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://mashable.com/2014/07/10/evidence-of-execution-trial-discovered-in-the-rubble-of-rebel-headquarters-in-ukraine/?europe=true%20-%20Qq2zgBPBCEqV#sNKdLli6oEqD>

70

Стрелков: Розстріли в Слов'янську проводили за «сталінськими законами» // Українська правда. 18 січня 2016 [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/news/2016/01/18/7095793/>

71

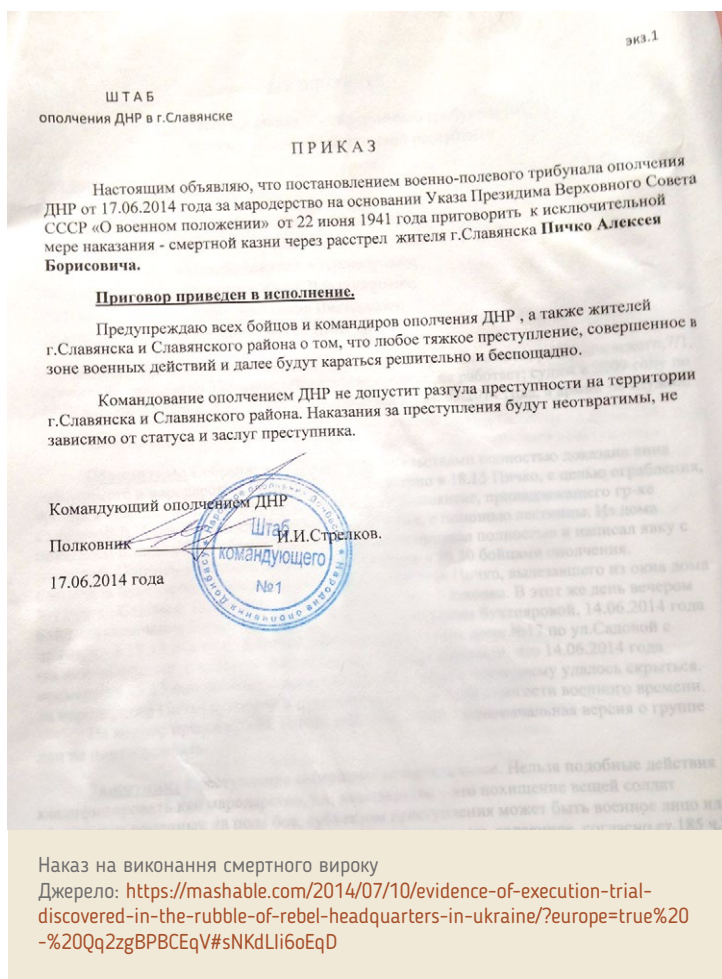
Денис Казанський. Розслідування злочинів Гірка і Ко: саботаж на всіх рівнях // Тиждень.ua. 16 жовтня, 2015 [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://tyzhden.ua/Society/148766>

72

Christopher J. Miller. Documents show Russian separatist commander signed off on executions of three men in Sloviansk // Kyiv Post. July 11, 2014 [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://www.kyivpost.com/article/content/ukraine-politics/documents-reveal-shadowy-russian-rebel-commander-signed-off-on-executions-of-three-men-in-sloviansk-355580.html>

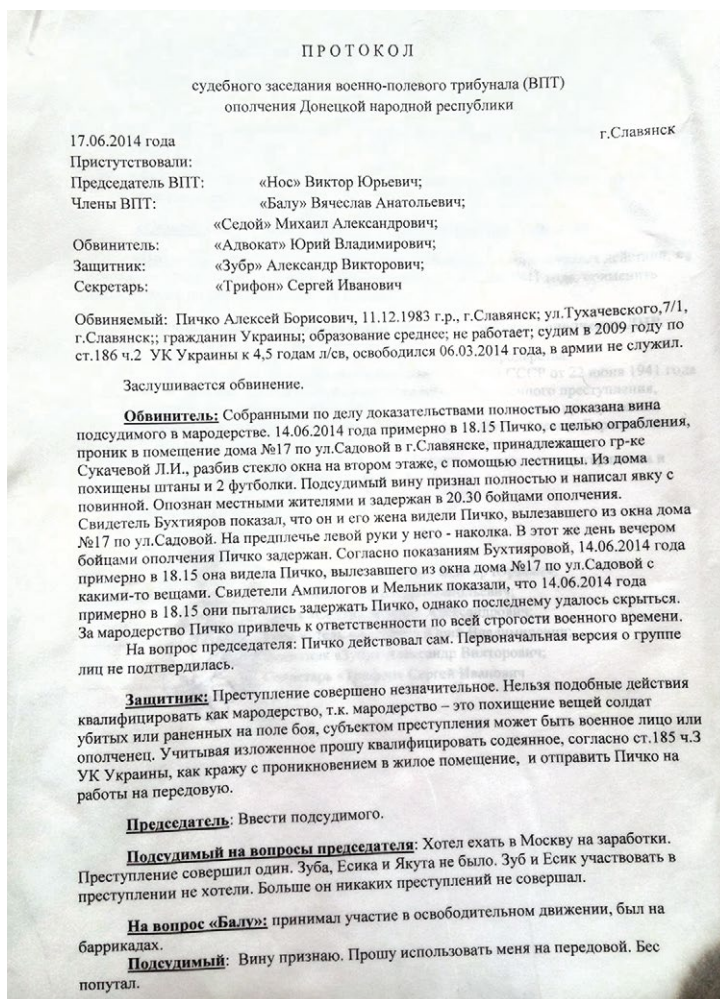
ДІЯЛЬНІСТЬ ТА УЧАСНИКИ «ВІЙСЬКОВОГО ТРИБУНАЛУ» ГІРКІНА

На певному етапі І. Гірка запровадив «воєнний стан» і «військовий трибунал» за зразком сталінської епохи^{66,67,68,69}. Представники цього «органу», наприклад, засуджували до страти та виносили смертний вирок людям за дії, пов'язані із мародерством та грабежами. Достеменно кількість засуджених та страчених цим «трибуналом» людей невідома, але принаймні 4 осіб саме так було засуджено до смертної кари і, вірогідно, розстріляно. Інших незаконно затриманих цивільних осіб переводили до СІЗО у Слов'янську і змушували копати траншеї під українським мінометним і артилерійським вогнем. І. Гірка брав участь у засіданнях цього псевдосуду, його особистий підпис стоїть під смертними вироками^{70,71}.

Втім, незважаючи на те, що такий «трибунал» було створено для розгляду справ про порушення «воєнного стану», жоден зі свідків, затриманих у СБУ, ніколи не виступав перед цим трибуналом. Жодного із затриманих не було проінформовано про тривалість їхнього тримання під вартою, тоді як декому з них загрожувало довічне ув'язнення і страта. Декілька потерпілих повідомили, що остаточне рішення про їхнє затримання залежало від І. Гірка. Отже, усіх затриманих в будівлі СБУ утримували за наказом І. Гірка, без пред'явлення звинувачення чи суду протягом невизначеного періоду часу, що за визначенням є свавільним незаконним затриманням.

Протокол «трибуналу». Джерело: <https://mashable.com/2014/07/10/evidence-of-execution-trial-discovered-in-the-rubble-of-rebel-headquarters-in-ukraine/?europe=true%20-%20Qq2zgBPBCEqV#sNKdLi6oEqD>

“ Начальником там був «Берія», всі називали його Рома. Говорили, що він мент з Волновахи. Заходили люди з позивними «Нос», «Зубр», «Зуб». Між собою їх називали «специ». У деяких був явний російський акцент (мовою оригіналу, свідок 9925).

Усі задокументовані докази (свідчення-інтерв'ю з місцевими мешканцями, постраждалими, протоколи допитів постраждалих, фото-, відео-, аудіоматеріали) дають вагомі підстави вважати, що дії І. Гіркаїна як головнокомандуючого НЗФ, підконтрольних РФ, у Слов'янську та його околицях між 12 квітня і 5 липня 2014 року є воєнними злочинами та злочинами проти людяності за Римським статуттом Міжнародного Кримінального Суду. Крім того, досить обґрунтованим є твердження про те, що кількість згаданих жертв і злочинів, скоєних І. Гіркаїним та/або під його керівництвом у Слов'янську набагато вища ніж зазначено у доказових документах.

Усе, що відбувалося у Слов'янському СБУ, – незаконні затримання, катування та вбивства – було скоєно ключовими підлеглими І. Гіркаїна, через його рішення, накази та під його особистим контролем. Він знав або повинен був знати про випадки затримання та жорстоке поводження із затриманими. Показання свідків щодо прямої участі чи наказів І. Гіркаїна підтверджують висновок, що всі ці злочини було скоєно за його вказівкою або за делегованими від нього повноваженнями. Також важливо, що І. Гіркаїн, безперечно, мав можливість і достатні ресурси, щоб запобігати протиправним діям або карати безпосередніх виконавців так само, як він це робив у справах, що розглядалися «військовим трибуналом», але не робив цього в інших випадках, коли порушувалися права мирних мешканців. І. Гіркаїн як командувач НЗФ, під контролем яких перебувало місто, несе відповідальність за прямі накази і за злочини, скоєні у Слов'янську під час його окупації.

В.Ю. Аносов, «Нос»
Джерело: <https://psb4ukr.org/criminal/anosov-viktor-yurevich/>

ПОРАНЕННЯ ТА ЗАГИБЕЛЬ МИРНИХ МЕШКАНЦІВ

У період окупації міста в його околицях постійно точилися бої. Представники НЗФ, підпорядкованих РФ, вели вогонь з території міста, здійснювали снайперські обстріли в середині міста, перехресний вогонь між ЗСУ і НЗФ вівся у безпосередній близькості до житлових будинків, муніципальних будівель, наслідком чого ставали осколкові та кульові поранення і загибель мирних мешканців^{74,75}. Точних даних щодо кількості поранених та загиблих серед цивільних на період окупації Слов'янська не повідомлялося, така інформація відновлювалася переважно постфактум*.

“*Снайперами были убиты 30-летняя преподаватель железнодорожного техникума Ольга Боевец на балконе квартиры, пожилой житель Рязанов во дворе своего дома. -Смертельно была ранена Лариса Таган, мама одноклассника нашей дочери*
(мовою оригіналу, свідок 9940).

“*Погибла старшая сестра хирургического отделения. Она после смены шла домой. Возле больницы взорвалась мина. Это было во время обстрела, когда пострадала крыша главного корпуса. Работала в городской клинической больнице по ул. Шевченко*
(мовою оригіналу, свідок 9935).

Через ведення бойових дій у безпосередній близькості до міста та житлових кварталів, а також у зв'язку з тим, що перестрілки між НЗФ та ЗСУ починалися без попередження і в будь-який час доби, мешканці Слов'янська нерідко були вимушені переховуватися та триматись ближче до бомбосховищ чи підвалів.

74

У Слов'янську в ході АТО загинули мирні жителі // Корреспондент.net. 27 травня 2014 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ua.korrespondent.net/ukraine/3369399-u-sloviansku-v-khodi-ato-zahynuly-myrni-zhyteli>

75

У Слов'янську гинуть мирні жителі – речник АТО // BBC Україна. 28 травня 2014 [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.bbc.com/ukrainian/news_in_brief/2014/05/140528_ms_slovyansk_casualties.shtml

*

Детальніше про обстріли цивільного населення та інфраструктури Слов'янська можна прочитати у розділі Марії Білякової та Наталії Каплун «85 днів під вогнем» у другій частині книги «Місто, з якого почалася війна»

Загиблі цивільні внаслідок обстрілу міста
Джерело: <https://ua.korrespondent.net/ukraine/3369399-u-sloviansku-v-khodi-ato-zahynuly-myрни-zhyteli>

Загиблі цивільні внаслідок обстрілу міста
Джерело: <https://ua.korrespondent.net/ukraine/3369399-u-sloviansku-v-khodi-ato-zahynuly-myрни-zhyteli>

“ Во время одного из дней от обстрелов убило мужчину, как зовут не знаю, фамилия Близняк. Мы узнали об этом, когда увидели его похороны. На верхней улице, он выскочил после обстрелов, и ему попало в легкое, его не успели довести до больницы
(мовою оригіналу, свідок 9936).

“ Утром 5-го июля мама позвонила и сказала, что с 11 вечера до 4 утра город очень сильно бомбили, и она ночь просидела в подвале
(мовою оригіналу, свідок 9939).

“ Больные ни разу не пострадали... когда уже совсем здесь стало сложно и были сильные обстрелы, приходилось больных прятать в бомбоубежище
(мовою оригіналу, свідок 9935).

За словами опитаних свідків з числа місцевих мешканців, бойовики практикували ведення вогню із зони житлових кварталів та здійснювали сплановані обстріли місцевих невійськових об'єктів та цивільного населення, у подальшому фальсифікували інформацію щодо акторів цих дій з метою дискредитації та формування негативного ставлення до дій ЗСУ як у представників українського суспільства, так і світової спільноти⁷⁶.

“*Подъехал к фабрике поближе, мы увидели одну из наших сотрудниц, которая была ранена осколком от снаряда и истекала кровью. Другой сотрудник сказал, что с сепаратистами в той машине находились журналисты с опознавательными знаками «Лайф-ньюз». Видимо, их привозили заранее до обстрела, так как очень быстро они отсняли сюжет, даже успели заснять пожар и нашу раненую сотрудницу. Есть предположение, что именно боевиками был наведен артобстрел на мебельную фабрику, так как боевикам было точно известно место обстрела, они точно знали время обстрелов и свободно передвигались по городу, сопровождая при этом журналистов, а преподносили это как обстрел со стороны ВСУ. Также есть предположения, что артобстрелы, в результате которых сгорела мебельная фабрика, велись из центра города Славянска (это ясно из траектории полёта снарядов)*

(мовою оригіналу, свідок 9926).

“*В районе 21 мая 2014 года детская больница на перекрестке улиц Урицкого и Октябрьской революции обстреливалась. Там была дырка в стене больницы от прямого попадания орудия, которая могла быть прострелена только из улицы Октябрьской революции. Что интересно, до попадания с больницы корпуса боевики выселили медперсонал и больных, сказав, что украинские войска с Карачуна будут стрелять. Только вряд ли это было с Карачуна, так как оттуда невозможно было под таким углом попасть в больницу, и откуда ополченцы знали заранее, что будут стрелять войска украинские в больницу*

(мовою оригіналу, свідок 9918).

76

Під Слов'янськом бойовики розстріляли мирних жителів з метою дискредитації АТО – Міноборони // Сьогодні. 26 травня 2014 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ukr.segodnya.ua/regions/donetsk/pod-slavyanskom-boeviki-rasstrelyali-mirnyh-zhiteley-s-celyu-diskreditacii-atominoborony-523603.html>

“ Одним из первых случаев сильного обстрела внутри города был обстрел 28 мая 2014 г. в микрорайонах Артема и ж/д вокзала. Были раненные и погибшие (число не знаю). Это событие по СМИ освещали российские журналисты. Насколько мне известно, официальные видеорепортажи в черте города во время оккупации Славянска только они и вели. Все разрушения и жертвы приписывались “украинским карательным войскам”. Это было правдоподобно. Обстрелы велись в тот день и позднее не раз со стороны Карачуна, где стояли украинские силовики. Но вскоре жители обратили внимание на многократный инцидент с «Ноной» — самоходной артустановкой. Грузовая машина на борту с «Ноной» перемещалась по городу и открывала огонь из разных районов. Часто с нашего — Черевковки

(мовою оригіналу, свідок 9940).

ВИЗВОЛЕННЯ МІСТА

6

У період окупації Слов'янська було кілька спроб штурму міста силами ЗСУ, але українські силовики намагалися зробити все, щоб уникнути втрат серед цивільних. На той час НЗФ, підконтрольні РФ, успішно застосовували практику прикриватися мирним населенням.

У результаті блокування міста та під натиском військових ЗСУ в ніч на 5 липня НЗФ на чолі із І. Гіркіним організовано залишили Слов'янськ. На спорожнілих блокпостах військовослужбовці ЗСУ не зустріли опору. Після відходу окупантів місто виявилось «насичене» зброєю та вибухівкою^{77,78,79}.

Місто було остаточно звільнено, а над міською радою замайорів український прапор. Слов'янськ повільно почав «приходити до тями», повертатися до життя. Верталися додому мешканці міста, яких незаконно утримували члени НЗФ, підпорядкованих РФ, збиралась інформація про зниклих, відшукувалися місця поховання загиблих*.

77

Бої за Слов'янськ // Вікіпедія [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Бої_за_Слов'янськ

78

Терористи тікали зі Слов'янська в цивільному одязі, кидаючи блокпости і гроші – очевидці // ТСН. 05.07.2014 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://tsn.ua/ukrayina/teroristi-tikali-zi-slov-yanska-v-civilnomu-odyazi-kidayuchi-blokposti-i-groshi-ochevidci-357734.html>

79

Ліна Куц. Інтерв'ю з Денисом Бігуновим. Вибіг на вулицю і кричу: «Люди! Слов'янськ визволили!» // Голос України. 5 липня 2016 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.golos.com.ua/article/271823>

*

Детальніше про проблеми постконфліктного врегулювання у Слов'янську можна прочитати у розділі Марії Білякової, Наталії Каплун та Андрія Москаленка «Шлях до порозуміння» у другій частині книги «Місто, з якого почалася війна»

День звільнення Слов'янська. Підняття українського прапора над будівлею міськради
Джерело: <https://ua.112.ua/statji/zvlnennia-slovianska-dva-roky-tomu-yak-tse-bulo-322773.html>

Зруйновані будівлі внаслідок бойових дій у Слов'янську
Джерело: https://www.bbc.com/ukrainian/politics/2014/12/141219_donbas_pools_vc

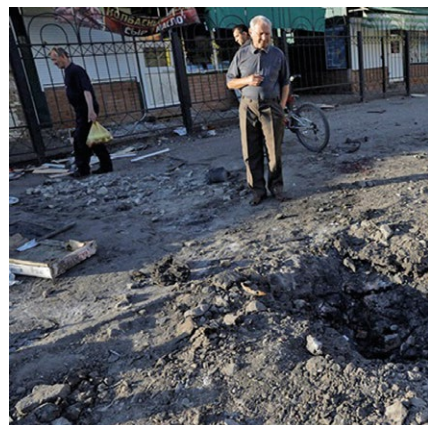

Видача гуманітарної допомоги мешканцям Слов'янська
Джерело: https://www.bbc.com/ukrainian/politics/2014/12/141219_donbas_pools_vc

Зруйновані будівлі та інфраструктура внаслідок бойових дій у Слов'янську
Джерело: <https://www.unn.com.ua/uk/news/1360080-zruynovaniy-viynouy-slovyansk>

Зруйновані будівлі та інфраструктура внаслідок бойових дій у Слов'янську
Джерело: <https://www.unn.com.ua/uk/news/1360080-zruynovaniy-viynoyu-slovyansk>

“ Утром 5-го июля мама позвонила и сказала, что с 11 вечера до 4 утра город очень сильно бомбили, и она ночь просидела в подвале. Когда вышла в город, практически никого не было. Блокпосты были пустыми, город стоял в дыму. Боевики неожиданно покинули Славянск. Родственники пленных ходили по городу и искали родных по подвалам. И мама в том числе
(мовою оригіналу, свідок 9939).

“ К моменту освобождения работала детская кли-
ническая и поликлиника. Людей оставалось 30-35
тысяч жителей. Не было ни света, ни воды, ни про-
дуктов. Работники есть носили друг другу. Стари-
ков кормили. Колодцы давали возможность набрать
воды. Бензина не было. Врачам не платили з/п
(мовою оригіналу, свідок 9935).

Унаслідок численних обстрілів місто зазнало суттєвих руйну-
вань і житлових, і муніципальних будівель, зазнала пошко-
дження також інфраструктура. За підрахунками фахівців, збитки
від руйнувань житлових будинків у Слов'янську оцінили в 1,5
млрд грн.⁸⁰

80
Збиток від руйнування житло-
вих будинків у Слов'янську оці-
нили в 1,5 млрд грн // УНІАН
[Електронний ресурс] – Режим
доступу: <https://www.unian.ua/society/940387-zbitok-vid-ruynuvannya-jitlovih-budinkiv-u-slovyansku-otsinili-v-15-mlrd-grn.html>

МАСОВІ ЗАХОРОНЕННЯ

Могила невідомого,
дата загибелі 06.07.2014.
Джерело: <https://dn.depo.ua/ukr/dn/u-slavyansku-eksgumuvani-42-nevpiznanih-tila-tih-htozaginuiv-27112015173700>

81
У Слов'янську виявили 3 масові поховання - Лисенко // BBC Україна [Електронний ресурс] - Режим доступу: https://www.bbc.com/ukrainian/news_in_brief/2014/09/140926_rl_slovyansk_graves

82
Дмитрий Фионик. Восхождение. Кто убил четырёх христиан в осаждённом Славянске // Фокус. 29.08.2014 [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://focus.ua/ukraine/314132/>

83
Боевики в Славянске замучили двух служителей и двух сыновей пастора // АМЦЄХУ [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://amcesu.org/boeviki-v-slavyanske-zamuchili-dvux-služhitelej-i-dvux-synovej-pastora/>

Незважаючи на те, що 5 липня 2014 р. місто звільнили, наслідки перебування в ньому бойовиків із НЗФ та їхніх протизаконних дій мали для мешканців ще тривалий трагічний «відгомін». У Слов'янську було виявлено 3 масові захоронення людей, що померли на початку і в середині червня⁸¹. Почалися процедури ексгумації тіл, проведення ідентифікації загиблих, процедури упізнання їх рідними.

Саме в одному з таких масових захоронень на території міста виявили тіла загиблих прихожан євангельської церкви «Преображення Господнього» В. Величка, В. Брадарського і двох синів старшого пастора — Рувима і Альберта Павенків.^{82,83}

“ А тела может сами боевики забрали в морг (или зондеркоманда). Там сделали фото. Поскольку в городе не было электричества и морг переполнялся телами, то их закапывали в братские могилы. Отца с другими похоронили возле детской больницы и памятника жертвам Голодомора на ул. Урицкого, 12. В

могиле было 14 человек. 24 июля 2014 г. провели эксгумацию. Легче всего было опознать папу (из наших). Других практически нереально
(мовою оригіналу, свідок 9939).

“...о захоронении тел ребят нам стало известно от Виталия с позывным «Дровосек»... Мы его целенаправленно искали, так как по слухам он занимался захоронением тел после убийств сепаратистами и погибших во время обстрелов города... Работниками милиции в братской могиле были выкопаны 13 тел мужчин и одной женщины, среди которых находились тела Рувима, Альберта и Виктора Ивановича Брадарского
(мовою оригіналу, свідок 9926).

Загалом українська сторона повідомила про эксгумацію на кладовищах «Північне», «Смольне», на вулиці Урицького м. Слов'янська та в м. Миколаївка 42-х невідомих тіл тих, хто загинув під час окупації міста. Співробітники Слов'янської поліції проводили процедуру встановлення осіб та причин смерті загиблих, які були незаконно поховані на кладовищах Слов'янська та Слов'янського району у 2014 році. За результатами експертизи, основною причиною смерті похованих були вогнепальні або осколкові поранення^{84,85}.

84
У Слов'янську эксгумували 42 невідомих тіла тих, хто загинув під час окупації міста // Діло.Донбас [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://dn.depo.ua/ukr/dn/u-slavyansku-eksgumovali-42-nevpiznanih-tila-tih-hto-zaginuv-27112015173700>

85
Поліція Слов'янська встановлює особи 19 людей, убитих у період окупації бойовиками // Інтерфакс-Україна [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://ua.interfax.com.ua/news/general/307384.html>

Масові поховання загиблих у період окупації Слов'янська
Джерело: <https://dn.depo.ua/ukr/dn/u-slavyansku-eksgumovali-42-nevpiznanih-tila-tih-hto-zaginuv-27112015173700>

Збройний конфлікт, що розгортався безпосередньо на території міста Слов'янськ та в його околицях, є порівняно короткотривалим, але від того не менш складним і трагічним для місцевих мешканців, і назавжди вплинув на їхнє життя.

Людей відстежували, переслідували, незаконно затримували та утримували в «місцях позбавлення волі», завдаючи катувань, жорстоко поводитися з ними, принижували їхню гідність та тримали в нелюдських умовах; незаконно затриманих осіб примушували працювати, в тому числі з ризиком для життя.

Житлові квартали міста та його околиць обстрілювали, внаслідок чого містяни були позбавлені необхідних для нормального життя ресурсів, таких, як вода та електроенергія. Не працювали соціальні установи (дитсадки та школи не функціонували, лікарні – в ускладненому режимі), пересування містом було обмежено (комендантська година від півночі до шостої ранку), евакуація з міста була ускладнена, її забезпечували місцеві волонтери. Крамниці спорожніли, у банкоматах були відсутні кошти, зафіксовано випадки мародерства і захоплення рухомого та нерухомого майна.

По суті місто припинило своє звичне життя на цей час і перейшло у режим виживання у складних умовах із постійною загрозою для життя та здоров'я його мешканців.

Цей перелік порушень та злочинів не є вичерпним, він заснований на свідченнях та матеріалах допитів постраждалих і свідків подій, а також на основі відкритих даних.

Загалом є підстави вважати, що дії І. Гірка у Слов'янську та в околицях міста між 12 квітня та 5 липня 2014 року були частиною широкомасштабного або систематичного нападу на цивільне населення, порушення прав людини внаслідок політики «ДНР», що уможливорює визнання цих дій злочинами проти людства.

І. Гіркін має нести відповідальність за скоєні злочини особисто, спільно з або через своїх підлеглих за принципом командної відповідальності, та/або за наказом. Заключні твердження ґрунтуються на ознайомленні та аналізі численних джерел доказів, включаючи свідчення очевидців, інформацію щодо ексгумації, судові звіти і матеріали допитів постраждалих, перехоплені повідомлення, публічні виступи І. Гірка та матеріали з відкритих джерел.

Діяльність І. Гірка добре задокументована, його злочини підпадають під перелік, перерахований у Римському статуті, на основі якого працює Міжнародний кримінальний суд. Найголовніше, що І. Гіркін як командувач має нести відповідальність за дії своїх підлеглих і за потурання злочинам. Важливо, що штаб І. Гірка у Слов'янську знаходився просто над підвалом у захопленому відділку СБУ, де катували в'язнів.

Безумовно, воєнні злочини і причетність до них Ігоря Гірка як головнокомандувача НЗФ, підконтрольних РФ, який видавав накази, потребують ретельного розслідування з опорою на факти. Саме такими фактами є свідчення цивільних мешканців Слов'янська, свідків подій, постраждалих від незаконних затримань та катувань, родичів загиблих, а також полонених військовослужбовців. Це дає обґрунтовані підстави сподіватися, що події у Слов'янську дістануть справедливую оцінку, а причетні не залишаться непокараними.

Кілька жахливих місяців для мирних мешканців Слов'янська залишилися в минулому. Та постає питання, чи залишились у минулому наслідки цих подій.

Цей короткий звіт є спробою дослідити і систематизувати події, що сталися у місті Слов'янськ під час окупації, є елементом знань неінституціолізованої версії історії, внеском для створення постконфліктної нової колективної та індивідуальної пам'яті, нових постконфліктних ідентичностей на її основі.

9 СПИСОК ЗАГИБЛИХ ЦИВІЛЬНИХ МЕШКАНЦІВ⁸⁶

86
Мапа пам'яті // [Електронний
ресурс] - Режим доступу:
<https://memorialmap.org/map>

(ЗА ПЕРІОД ОКУПАЦІЇ М.СЛОВ'ЯНСЬК,
12.04.14 – 5.07.14)

1	Афендіков Олександр Вікторович	27.05.57	19.06.14
2	Боєвець Ірина Володимирівна	12.06.83	05.05.14
3	Брадарський Віктор Іванович	16.03.74	09.06.14
4	Величко Володимир Олександрович	12.05.73	09.06.14
5	Говоруха Георгій Олександрович	23.11.88	05.05.14
6	Гулак Раїса Василівна	29.03.42	16.06.14
7	Данченко Надія Геннадіївна	15.08.84	19.06.14
8	Дяковський Юрій Іванович	27.02.89	28.04.14
9	Іванова Тетяна	дата невідома	01.07.14
10	Коваль Зоя Олександрівна	01.01.61	03.06.14
11	Костенко Віра Миколаївна	10.11.56	29.06.14
12	Кубран (Майкова) Тетяна Миколаївна	13.10.72	14.06.14
13	Курочка Анатолій Петрович	22.05.58	05.05.14
14	Мионов Андрій Миколайович	31.03.54	24.05.14
15	Набойченко Рита Анатоліївна	29.09.69	24.06.14

16	Павенко Альберт Олександрович	04.05.90	09.06.14
17	Павенко Рувим Олександрович	16.06.84	09.06.14
18	Пічко Олексій Борисович	11.12.83	17.06.14
19	Прохоренко Ольга Миколаївна	08.01.54	26.05.14
20	Рибак Володимир Іванович	30.11.71	21.04.14
21	Роккеллі Андреа	27.09.83	24.05.14
22	Сватенко Ігор Олександрович	14.02.88	27.06.14
23	Сватенко Ірина Василівна	23.02.65	27.06.14
25	Солодка Поліна В'ячеславівна	03.05.08	08.06.14
26	Таган Лариса Анатоліївна	29.09.73	30.05.14
27	Хакімов Арсеній Русланович	04.10.09	19.06.14
28	Черніков Володимир Миколайович	18.12.60	16.06.14
29	Чернікова Ольга Іванівна	27.01.63	16.06.14
30	Чугаєв Анатолій Володимирович	26.07.50	30.06.14
31	Шурба Тетяна Іванівна	05.12.54	08.06.14

Ця публікація є однією з двох частин видання «Місто, з якого почалася війна», яке підготовлено в рамках партнерської ініціативи спільно з організаціями - членами Коаліції «Справедливість заради миру на Донбасі» (<https://jfp.org.ua/>). Інша частина видання «Місто, з якого почалася війна» підготовлена Східноукраїнським центром громадських ініціатив, БФ «Восток SOS», Правозахисним центром громадських досліджень, ГО «Молода Просвіта Прикарпаття», ГО «Громадський комітет захисту конституційних прав і свобод громадян» за підтримки Kurve Wustrow – Centre for Training and Networking in Nonviolent Action в рамках програми «Громадянська служба миру», яка фінансується Федеральним урядом Німеччини

